

Latvijā pastāv divu veidu nevalstiskās organizācijas ar juridisko statusu. Biedrība ir brīvprātīgu personu apvienība, kas nodibināta, lai sasniegtu statūtos noteikto mērķi, kam nav pelņas gūšanas rakstura. Savukārt nodibinājums ir mantas kopums, kas nodalīts dibinātāja noteiktā mērķa sasniegšanai.

NVO motivē rūpes par līdzcilvēkiem un savu vietu

Nodibinājums Limbažu fonds šomēnes atzīmē 11 gadu jubileju. Fonda mērķis ir veicināt pilsoniskās sabiedrības attīstību – mudināt cilvēkus sadarboties, pašus iesaistīties problēmu risināšanā un domāt par to, kā uzlabot dzīves kvalitāti. Tas rīko dažādus pasākumus, lai vāktu ziedojumus, tādējādi iegūstot līdzekļu citu NVO, neformālu grupu un privātu iniciatīvu atbalstam Limbažu, Alojas, Krimuldas un Salacgrīvas novadā. Biedri tic, ka sabiedrības lielākā bagātība ir cilvēki, kuru centieni jāstimulē. – *Jo stiprākas ir pilsoniskās sabiedrības tradīcijas, jo biežāk cilvēki ziedo ne tikai naudu, bet arī savu laiku, prasmes, zināšanas, iesaistoties brīvprātīgajā darbā,* – teic fonda valdes priekšsēdētāja Spīdola Lielmane.

Viņa atgādina, ka to izveidoja 12 sabiedrībā zināmi atsaucīgi, radoši, atbalstoši un aktīvi cilvēki, kuriem nav vienaldzīga sava pagasta, novada un arī valsts attīstība. Tieši komanda ir būtiskākais un vērtīgākais resurss, jo visi ir gatavi iesaistīties un ziedot laiku brīvprātīgajam darbam fonda labā. Neatsverams ieguldījums, kas deva *uzrāvienu*, bija Borisa un Ināras Teterevu fonda finansiālais atbalsts un padoms. Izveidojusies veiksmīga sadarbība ar novadu pašvaldībām, kas atsaucīgi sniedz atbalstu, piemēram, kad nepieciešamas telpas vai transports. 2010. gadā fonds ieguva sabiedriskā labuma organizācijas (SLO) statusu, kas dod plašākas iespējas projektu līdzekļu piesaistē (piemēram, ir atbalsta programmas, kas pieejamas tikai SLO). Turklāt šis statuss ir organizācijas *kvalitātes* zīme.

Runājot par to, kas apgrūrina NVO darbu, S. Lielmane pauž, ka viņasprāt, šobrīd valsts tās uzliko nevis kā partnerus, bet kontrolējamās organizācijas. Ja iegūts SLO statuss, jāreķinās ar zināmu birokrātisko slogu, iesniedzot gada pārskatus un atskaitoties par darbību. Nav jau tā, ka ar šiem pienākumiem netiktu galā, bet rodas sajūta, ka tev neuzticas. Kā vienu no lielākajiem triecieniem S. Lielmane min nodokļu reformu, kas stājas spēkā 2018. gadā. Pēc tās likums iekļautas vairākas normas, kuru dēļ uzņēmumiem kļuva neizdevīgāk ziedot NVO. Vēlme to darīt samazinājās.

Biedrība Alojas seniori dibināta pirms 12 gadiem un vieno apmēram 50 biedru. Seniori regulāri sanāk kopā, sveic jubilārus, atzīmē svētkus, kolektīvi brauc uz teātri, baseinu, arī dodas ogās un sēnēs, daļa biedru nūjo un piedalās talkās. Viņi paši rīko pasākumus un aktivitātes, tāpat piedalās citu organizētajās. Biedrība vākusi arī ziedojumus, piemēram Brīvības pieminekļa izgaismoša-

Nodibinājuma Limbažu fonds rīkotais Bumbu rallijs noteikti ir viena no košākajām labdarības akcijām mūsupusē. Cilvēki labprāt iegādājas loterijas biļetes, lai iegūtu kādu no vietējo uzņēmēju dāsnī atvēlētajām balvām, kā arī ziedotu

Regīnas TAMANES foto

Latvijas Pilsoniskā alianse zīmē šādu vidējo NVO darbinieka portretu

biedrisko centru – telpu sakārtošanu, aprīkojuma iegādi, kā arī apkārtnes sakopšanu. *Mēs Korģenei* aktīvistī diezgan regulāri uzrunā biedrību, ir radusies kāda vajadzība vai problēma. Viena no aktuālākajām tēmām allaž ir ceļu stāvoklis.

Vietējiem iedzīvotājiem apmeklēt pasākumus novada centrā, lai gan no Korģenes līdz Salacgrīvai ceļš nav tāls, ir diezgan sarežģīti. Īpaši – ja nav sava transporta. Tāpēc domubiedri uzskata, ka kaut kam jānotiek arī pašu ciemā. Esot grūti atbildēt uz jautājumu, kas mudina uzņemties organizēt. Droši vien deva lokalpatriotisma, arī gandarījums, ja iecere izdevusies. Pasākumos valda priecīga noskaņa, un ir patkami citiem to sagādāt. Būtiski, ka šādas norises tuvinā vietējos iedzīvotājus, kuri satiekas, palīdz citi citam nokļūt līdz ciema centram.

Lielāko finansiālo atbalstu šobrīd *Mēs Korģenei* saņem no Salacgrīvas novada domes. Ne katru gadu iegūta visa prasītā summa, bet kopumā pašvaldība ir atsaucī-

ga. Viņus atbalstījuši arī vietējie zemnieki, tāpat citi ciema iedzīvotāji, kuri, nebūdami biedri, nāk palīgā dažādos darbos. Ir piedalījušies arī projektu konkursos, saņemot Borisa un Ināras Teterevu fonda un *LEADER* programmas atbalstu. Taču šobrīd lūko pēc konkursiem, kuros ir vienkāršāki atbalsta saņemšanas nosacījumi. Ja dokumentācijas un atskaišu sagatavošanai nepieciešama teju grāmatveža vai jurista izglītība, tā ir ļoti liela slodze cilvēkiem, kuri ir pietiekami noslogoti ikdienas darbā. Šādā ziņā pašvaldības rīkotais konkurss *Iedzīvotāji veido savu vidi* ir daudz pieejamāks.

Izaicinājums, ar ko pēdējā laikā saskārušies korgenieši, ir aizvien pieaugošās pasākumu izmaksas. Biedri saprot, ka pašvaldības budžeta iespējas ir ierobežotas, tāpēc nevar prasīt ievērojami lielāku finansējumu kā līdz šim. Tā vietā ir pārskatīts pasākumu kalendārs un pieņemti lēmumi, ka sezonā jārikoja par vienu lielam pasākumam nevis vairāki mazi.

Sektorā nepieciešamas pārmaiņas

Biedrības LAPAS, kuras direktore ir limbažniece **Inese VAIVARE**, mērķis ir nodrošināt Latvijas nevalstiskajām organizācijām (NVO) labvēlīgu vidi Latvijā. Turklāt viņai ir arī starptautiska pieredze, sadarbojoties ar NVO visā pasaulē.

I. Vaivare kā vienu no Latvijas NVO īpatnībām min to formu. Pie mums iedibināta kārtība, ka visām jābūt reģistrētām. Iespējas pretendēt uz finansējumu un to saņemt bez juridiskā statusa ir ļoti ierobežotas. Līdzīgi ir arī citur Rietumeiropā. Tomēr pasaulē tradīcijas ir dažādas. Piemēram, cilvēki vienkārši apvienojas kustībā, lai rosinātu kaut kādas pārmaiņas sabiedrībā. Vēl izplatīta forma ir kaimiņu kopienas, kuru pulks aug arī pie mums (visvairāk Rīgā). Iedzīvotāji vienkārši nāk kopā, lai risinātu kādu problēmu. Apvienoties ļauj arī jaunās tehnoloģijas. Cilvēki kļūst par dažādu domubiedru grupu dalībniekiem, biedrību viņiem nevajag. – *Tas, ka jāveido organizācija, lai kaut ko mainītu vai panāktu, ir tikai viena no versijām,* – stāsta sarunbiedre. Pasaulē terminu NVO nomaina *pilsoniskās sabiedrības organizācija*. Tas iekļauj dažādākas

formas, kas apvieno aktīvos iedzīvotājus.

Inese apstiprina, ka šobrīd NVO sektorā runā par pārmaiņām. Tā sakārtošanai pievērsusies Finanšu ministrija, iesaistot sabiedriskās organizācijas. Tiek spriests, ka jāklūst atvērtiem un mūsdienīgiem, tāpat nepieciešami grozījumi tiesiskajā regulējumā. Viens no vadmotīviem – *Mēs esam sabiedrībai, nevis sev*. NVO mēdz dalīt sabiedriskā un biedru labuma organizācijas. Ir tādas, kuru biedri darbības rezultātā gūst lielāku labumu nekā sabiedrība. Kā piemēru viņa min namu apsaimniekošanas biedrības, kas īsti neiekļaujas sabiedrisko aktīvistu saimē. Daža NVO tomēr drīzāk atbilst uzņēmumu statusam. – *Vēlamiēs “attīrītājus” no biedrībām, kas tādas īsti nav,* – saka Inese. Būtu jānovelk robežas, bet to izdarīt nav vienkārši. Šobrīd Valsts ieņēmumu dienests NVO piešķir SLO statusu. Lai saņemtu to un zināmas privilēģijas (piemēram, nodokļu atlaides), jāizpilda noteikti kritēriji, jāpierāda, ka pienesums sabiedrībai ir būtisks. Diemžēl ar mērķi saņemt nepelnītus labumus notiek arī mahaīnācijas.

Vēl I. Vaivare uzsvēr, ka NVO nav tikai mazo labo darbiņu darītāji. Tāds priekšstats Latvijā esot daudzmi. Viens no iemesliem – lielai daļai NVO ir mazs finansiālais atbalsts (jo sevišķi reģionos), ar ko lielas lietas nepaveiks. Taču citu apgrozījums mērāms miljonos, tās sniedz maksas pakalpojumus un darbiniekiem maksā algas. Nekā nosodāma tajā gan nav. Piemērs ir

biedrība *Latvijas Sarkanais Krusts*, kas nodrošina sociālo atbalstu iedzīvotājiem, rīko apmācību utt.

Runājot par reģioniem, Inese teic, ka pietrūkst aktīvisma, kura mērķis ir ietekmēt politiskos, ar attīstību saistītos lēmumus. Šāda organizācija aizstāvētu iedzīvotāju intereses sarunās ar pašvaldību – kaut vai vērstos pie tās ar rosinājumu veidot vairāk rotaļlaikumu un velociņu vai prasītu risināt kādu sasāpējušu problēmu. Sarunbiedre piemin, ka topošajā pašvaldību likumā iekļauta prasība tām veidot līdzdalības budžetu. Tas nozīmē, ka domei gadskārtējā pašvaldības budžetā būs jāparedz finansējums iniciatīvām, par kuru īstenošanu varēs balsot iedzīvotāji paši – respektīvi, viņi noteiks, kādi darbi darāmi. To NVO jomas pārstāve vērtē kā ļoti pozitīvu inovāciju.

Pašvaldībām būtu jārupējas par savām NVO, jo tās var sniegt būtisku ieguldījumu dzīves uzlabošanā. Biedrības nevar pastāvēt bez finansējuma. Jādomā, lai nosacījumi atbalsta saņemšanai būtu skaidri, konkursi atvērti, visiem būtu vienlīdzīgas iespējas. Nav labā prakse vienām likt piedalīties publiskā konkursā, otrām kaut ko piešķirt uz citiem noteikumiem. Vēl, viņasprāt, pašvaldības NVO konkursos nebūtu jāpiedalās ar tās iestādēm cieši saistītām biedrībām. To vajadzībām finansējumu taču var iekļaut budžetā! Tāpat nepieciešams arī morālais atbalsts. Jāstiprina iedzīvotājos pārliecība, ka dome ir atvērta un uzklaustīs jebkuru, kam ir ideja, kā uzlabot dzīvi novadā.

Notiek arī tā...

Iespējams, spilgtākais piemērs mahaīnācijām NVO jomā ir nodibinājuma *Rīgas Turisma attīstības birojs* gadījums. Pie tā durvīm gada sākumā piekļāvēja Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (KNAB) darbinieki. Pamats – aizdomas par līdzekļu izšķērdēšanu. Šobrīd KNAB vāc pierādījumus, lai sāktu aizdomās turēto kriminālvajāšanu. Jāpiebilst, ka tieši šī NVO 2018. gadā saņēma vislielāko dotāciju Latvijā (teju 6 miljonus no pašvaldības budžeta), pērn gan *tikai* 3,7 miljonus. Valsts kontrole Rīgas domei pārmētsi vairāk nekā 20 miljonu nesaimniecisku izmantošanu, dotējot pašvaldības dibinātas NVO.

Rīkojas ar skatu nākotnē

Likuma norma, kas paredzēs pašvaldībām atvēlēt noteiktu daļu budžeta līdzdalības projektu īstenošanai, stāties spēkā nākamgad. Taču Gulbenes novada dome šādu programmu īsteno jau šogad, piešķirot 110 tūkstošus eiro iedzīvotāju iniciatīvām. Tika saņemti 45 pieteikumi par 776 tūkstošiem eiro. Par sev tīkamāko projektu līdz oktobra beigām var nobalsot ikviens novada iedzīvotājs. Pašvaldības Attīstības un projektu nodaļas projektu vadītāja Zane Pūcite pastāstīja, ka, uzzinot par šo ideju, dome saskatīja iespēju rosināt iedzīvotājus būt aktīviem, kā arī iesaistīt viņus lēmumu pieņemšanā un mudināt paust savu viedokli. Lielais projektu pieteikumu skaits pārsteidza. Arī balsošanā cilvēki piedalās aktīvi. Savukārt pašvaldība par iniciatīvu saņem pozitīvas atsauksmes. Z. Pūcite piebilda, ka jau šobrīd redz nepieciešamus uzlabojumus, teiksim, konkursa nolikumā, bet kopumā ar pilotprojekta gaitu ir apmierināti.

Pašvaldību atbalsts NVO

Limbažu novada pašvaldība

NVO atbalstam gadā atvēl aptuveni 130 tūkstošus eiro. Tā lēš domes priekšsēdētāja vietniece Ineta Zariņa. Precīzu summu grūti nosaukt, jo finansējums sadalīts pa dažādām programām. 25 000 eiro paredzēti biedrību ikdienas darbības nodrošināšanas atbalstam, 10 000 eiro NVO projektu konkursam dažādu ieceru īstenošanai. Pašvaldība nodrošina arī 10% līdzfinansējumu biedrībām, kas guvušas atbalstu, piedaloties partnerību, Eiropas Savienības (ES) un citu fondu projektu konkursos. Gan biedrībām, gan iedzīvotāju grupām ir iespēja piedalīties arī kultūras projektu konkursā (budžets – 5600 eiro). Pašdarbības kolektīvu biedrības var startēt amatiermākslas projektu konkursos (budžets – 6000 eiro). Ir arī programma, kurā atbalstu saņem biedrības, kas organizē sporta pasākumus. Piedevām finansiāls atbalsts ir konsultācijas pieejamas arī namu apsaimniekošanas biedrībām.

Alojas novada pašvaldība

piešķir budžeta līdzekļus biedrību atbalstam, izvērtējot to darbību aizvadītā gada laikā. Šogad NVO kopumā atvēlēts 3900 eiro. Ik gadu notiek arī NVO projektu konkursi. Katrai biedrībai ir iespējams pretendēt uz 500 eiro atbalstu. Šogad tajā piedalījās trīs NVO, visi projektu iesniedzēji atbalstu saņēma. Pašvaldība nodrošina 10% līdzfinansējumu tām NVO, kam tas nepieciešams, startējot ES un citu fondu projektu konkursos.

Krimuldas novada pašvaldība

NVO un iedzīvotāju grupu aktivitātēm atbalstu katru gadu piešķir, rīkojot projektu konkursu. Finansējumu atvēl tām, kas darbojas veselības uzlabošanas, vides, izglītības, sociālās, kultūras, sporta un mākslas jomā. Atbalsta gan pasākumu rīkošanu, gan darbībai nepieciešamā inventāra iegādi un citas aktivitātes. Krimuldas novada domes priekšsēdētājs Linards Kumsks teic, ka šobrīd ir atsaucīgi diezgan dažāda veida vajadzībām, jo vēlmes nepārsniedz iespējas. Šogad tam piešķirts 6000 eiro. Arī Krimuldas novadā NVO piešķir līdzfinansējumu ES fondu projektu īstenošanai (līdz 3000 eiro). Vēl atbalsta dzīvojamu māju apsaimniekošanas biedrības un iedzīvotāju grupas, kam ir vēlme sāktot savus īpašumus. 2020. gadā apstiprināts rekordskaits – 10 – pieteikumu. Nākamgad rīkos konkursu arī apkārtnes sakopšanai.

Salacgrīvas novada pašvaldības

atbalstam visas biedrības var pieteikties, gada nogalē iesniedzot pieprasījumu, kam jāpievieno tāme. Šogad tam atvēlēti 120 000 eiro. 30 000 eiro rezervēti biedrību īstenoto projektu līdzfinansēšanai. Šim mērķim 2018. gadā piešķirja nepilnus 4 tūkstošus eiro, pērn 21 tūkstoši, šogad 6,6 tūkstošus, vēl 23 tūkstoši ir pieejami. Neformālām grupām (arī bez juridiskā statusa) ir iespēja gūt atbalstu ieceru īstenošanai, piedaloties projektu konkursā *Iedzīvotāji veido savu vidi* (finansējums 5000 eiro).

Sagatavoja Linda TAURINA

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.
Par pielikuma «Tuvplānā» saturu atbild projekta īstenotāja – SIA «Izdevniecība Auseklis».
Pielikuma redaktore Regīna Tamane

Būtiskākais par sabiedriskā labuma organizācijām (SLO)

- SLO statusa saņemšanai jāiesniedz pieteikums Valsts ieņēmumu dienestā, kas vērtē, vai tas pienākas
- SLO ieguldījumam sabiedrības labā jābūt nozīmīgam
- Ja ziedoja SLO, jums ir tiesības saņemt nodokļu atvieglojumus (deklarējot ziedojumu)
- SLO ik gadu jāatskaitās par padarīto. Jāievēro strikti nosacījumi attiecībā uz finanšu līdzekļu un mantas izlietošanu